

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธเจ้ามีพระพุทธพจน์ตรัสเตือนบุรุษ สตรี กฤหัสถ์ หรือบรรพชิตให้พิจารณาฐานะ๕ ประการเนื่อง ๆ^๑ ๑ ในนั้นคือ เรื่องความเจ็บป่วยไข้ โดยทรงมีพระประสงค์ไม่ให้ตั้งอยู่ในความประมาท เพราะมนุษย์ทุกคนต้องประสบกับความเจ็บป่วยไข้ไม่วันใดก็วันหนึ่ง ยารักษาโรคจึงจัดเข้าใน ๑ ปัจจัยสำคัญพื้นฐาน ๔ ประการ^๒ และทรงอนุญาตไว้เป็นปัจจัยพิเศษ เมื่อรับประเคนแล้วสามารถใช้ได้ตลอดเวลา (ยาวชีวิก) ไม่มีโทษ (อาบัติ) ในมหาวรรคแห่งพระวินัยปิฎก^๓ เองก็มีหมวดว่าด้วยยา และข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ยารักษาโรคโดยเฉพาะ (เภสัชขันธ์กะ)^๔ แสดงให้เห็นว่าในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้าและเหล่าพระสาวกทั้งหลาย ได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่าที่มีอยู่เวลานั้นในการป้องกันโรคและรักษาอาหารต่าง ๆ ทางร่างกายที่เกิดขึ้นซึ่งให้ได้ผลนั้นจำเป็นต้องรู้สมุฏฐานของโรค

ปัจจุบัน การแพทย์ได้เจริญขึ้นมาก ทั้งแพทย์สมัยใหม่ และแพทย์ทางเลือก มีการวิเคราะห์ วิจัยสาเหตุของโรคต่าง ๆ ไข่มามากมาย ทั้งเป็นการเฉพาะโรคก็มีโดยภาพรวมก็มี เช่นในคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย^๕ ซึ่งถือเป็นหลักแห่งคัมภีร์เวชศาสตร์ทั้งหลาย ได้กล่าวถึงสาเหตุของการ

^๑ ๕ ประการได้แก่ เรามีความแก่เป็นธรรมดา, เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา, เรามีความตายเป็นธรรมดา, เราต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจเป็นธรรมดา, และเรามีกรรมเป็นของตน ดู อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๕๓/๕๕.

^๒ ปัจจัย ๔ ได้แก่ จีวร (เครื่องนุ่งห่ม), บิณฑบาต (อาหาร), เสนาสนะ (ที่อยู่อาศัย), และเภสัช (ยารักษาโรค), ดู อ. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๓/๔๒.

^๓ วิ.มหา.อ. (ไทย) ๑/๓/๑๐๔๓.

^๔ วิ.มหา. (ไทย) ๕/๒๖๐-๓๐๕/๔๓-๑๔๔.

^๕ คัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย เป็นคัมภีร์เก่าแก่ สันนิษฐานว่าแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ปรากฏหลักฐานครั้งแรกจารึกตำรายาวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม โดยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้จารึกขึ้นในปี พ.ศ. ๒๓๗๕ โดยจัดไว้ในหมวดวิชาเวชศาสตร์ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๑๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมไว้ใน “คัมภีร์เวชศาสตร์สงเคราะห์” เป็นฉบับลายมือเขียนและได้มีการจัดพิมพ์พระคัมภีร์นี้เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒ รวมใน “คัมภีร์แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์” หลังจากนั้นได้จัดพิมพ์เผยแพร่อีกหลายครั้ง

เจ็บป่วยไว้ ๖ ประการ ได้แก่ ๑) เกิดจากธาตุทั้ง ๔, ๒) อิทธิพลจากฤดูกาล, ๓) อายุที่เปลี่ยนไปตามวัย, ๔) ถิ่นที่อยู่อาศัย, ๕) อิทธิพลของกาลเวลาและจักรวาลและ ๖) พฤติกรรมที่เป็นมูลเหตุของโรค^๖ จากหลักฐานข้อมูลของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข ฉบับแก้ไขปรับปรุงครั้งที่ ๑๐ (ICD-๑๐) ระหว่างปี ๒๕๔๔-๒๕๔๘ ซึ่งเก็บข้อมูลผ่านสาธารณสุขจังหวัดทุกแห่งทั่วประเทศ (เว้นกรุงเทพมหานคร) ระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคม ในช่วงปีดังกล่าว พบโรค ๑๐ อันดับแรกที่คนไทยเป็นมากที่สุด เรียงลำดับมาก-น้อย คือ ๑) โรคระบบหายใจ ๒) โรคระบบย่อยอาหาร ๓) โรคระบบไหลเวียนเลือด ๔) โรคระบบกล้ามเนื้อ ๕) โรคเกี่ยวกับต่อมไร้ท่อ และ โภชนาการ ๖) โรคติดเชื้อ ๗) โรคผิวหนัง ๘) โรคระบบสืบพันธุ์ ๙) โรคเกี่ยวกับตา และ ๑๐) โรคแปรปรวนทางจิตและพฤติกรรม, โรคระบบประสาท^๗ หากระบุชนิดของโรค มะเร็งครองสถิติสาเหตุการตายสูงสุดในรอบ ๑๐ ปี^๘ รองลงมาได้แก่โรคหัวใจและหลอดเลือด, วัณโรค, โรคต่อมไร้ท่อ (เช่น เบาหวาน ไทรอยด์ เป็นต้น) และโรคอันมีสาเหตุจากการดื่มแอลกอฮอล์^๙

หากนำโรคแต่ละชนิดไปวิเคราะห์อย่างละเอียด เพื่อค้นหาสาเหตุของโรคทางกายตามแบบแผนของแพทย์ปัจจุบันก็พบข้อเท็จจริงที่เหมือนกันเบื้องต้น ที่สำคัญว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับหนึ่ง มีความเหมือนกับการตั้งสมมุติฐานของรูป ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กันที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสนใจศึกษาคำอธิบายที่อยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา^{๑๐} เป็นคำอธิบายที่กล่าวถึงความสัมพันธ์สมมุติฐานของรูปและโรค หรือสาเหตุการเกิดรูปและโรคในมิติของทางพระพุทธศาสนา ๔ ประการ ได้แก่ ๑) กรรม ๒) จิต ๓) อุดู และ ๔) อาหาร บางครั้งท่านประกอบรูปศัพท์เป็นคำเดียวกันว่า กัมมจิตโตตุกาหาร^{๑๑}

^๖แพทย์แผนไทยราชบัณฑิตยสถานสมเด็จพระยา. พระคัมภีร์สมมุติฐานวินิจฉัย. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://thrai.sci.ku.ac.th/node/610> [19 ก.ค. 2555].

^๗นพวรรณ มาดารัตน์. อันดับโรคสำคัญที่พบในคนไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา

: http://www.tmi.or.th/index.php?option=com_content&task=view&id=288&Itemid=74 [19 ก.ค. 2555].

^๘กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. การเมือง: คุณภาพชีวิต. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/life/20110629/> [19 ก.ค. 2555].

^๙Trendyday Magazine. 5 อันดับโรคที่คร่าชีวิตคนไทยสูงสุด. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา

: <http://www.magazine.trendyday.com/index.php/2011/05/19/5/> [19 ก.ค. 2555].

^{๑๐}อภิธรรมมัตถสังคหบาลี และอภิธรรมมัตถภาวินีฎีกา แปล, หน้า ๒๖๒. บาลีว่า กัมม จิตต อุดู อาหาโร จาติ จตุตริ หน้า ๓๔.

^{๑๑}อภิธรรมมัตถสังคหะ (บาลี), กัมมจิตโตตุกาหารชานี โหนติ ขณิกกัมม ฯ หน้า ๓๖.

หากเราสร้างตรรกะว่า โรคเป็นอย่างหนึ่ง เราจะสามารถอธิบายสมุฏฐานของโรคบนพื้นฐานของสมุฏฐานของรูปได้ ตัวอย่างเช่นกรณีศึกษาตามคำบรรยายของสุทธิวิธส์ คำภา^๒ นักบำบัดธรรมชาติที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของไทย ได้อธิบายสมุฏฐานของโรคไว้ว่า ที่สุดแล้วก็มาจาก กรรม จิต อุดู และอาหาร โรคที่เกิดจากกรรม เรียก “กัมมชโรค”, เกิดจากจิตเรียก “จิตตชโรค”, เกิดจากอุดูเรียก “อุดูชโรค” และเกิดจากอาหารเรียกว่า “อาหารชโรค”ซึ่งเป็นการสื่อจากคำว่า กัมมชรูป,จิตตชรูป,อุดูชรูป,และอาหารชรูป

สรุปได้ว่าการใช้มิติทางด้านพระพุทธศาสนาเพื่ออธิบายสมุฏฐานของรูปและโรค จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ในแง่หนึ่งที่ได้เห็นมิติทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อเรื่องสุขภาพของมนุษย์ว่า แนวทางแห่งคำสอนต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้านี้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ หลักการสมุฏฐานของรูปต่อหลักการสมุฏฐานของโรคในปัจจุบันได้ และสามารถนำไปใช้ให้เป็นรูปธรรมได้ ด้วยการส่งเสริมมนุษย์ให้ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองและสังคมได้แบบยั่งยืนจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้อย่างเป็นระบบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสมุฏฐานของรูปในกัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสมุฏฐานของโรคในการแพทย์ปัจจุบัน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและโรคกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและโรค กับการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยอาศัยข้อมูลจากกัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เกี่ยวข้องกับสมุฏฐานของรูป ข้อมูลทางการแพทย์ ที่เกี่ยวข้องกับสมุฏฐานของโรคและหนังสือเอกสารสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

^๒สุทธิวิธส์ คำภา, กินอย่างไรจึงจะมีสุขภาพดี. (กรุงเทพมหานคร : ธนธการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

คำอธิบายเรื่องสมุฏฐานของรูปในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จะสามารถนำมาประยุกต์อธิบายเรื่องสมุฏฐานของโรคได้หรือไม่ อย่างไร

๑.๔.๑ ต้องการทราบหลักสมุฏฐานของรูปในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

๑.๔.๒ ต้องการทราบสมุฏฐานของโรคในการแพทย์ปัจจุบัน

๑.๔.๓ ต้องการทราบความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและโรคกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

หลักคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาหมายถึง คัมภีร์อริยมมัตถสังคหะและอริยมมัตถภาวนี พระไตรปิฎก คัมภีร์วิสุทธิมรรค อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสสฯ

สมุฏฐานหมายถึงที่เกิด, ที่ตั้ง, เหตุ

สัมพันธ์หมายถึงเกี่ยวข้อง,ผูกพัน, เนืองกัน

รูป หมายถึงสิ่งที่จะต้องสลายไปเพราะปัจจัยต่างๆ อันขัดแย้ง, สิ่งที่เป็นรูปร่างพร้อมทั้งลักษณะอาการของมัน, ส่วนร่างกายจำแนกเป็น ๒๘ คือ มหาภูตรูป หรือ ธาตุ ๔ และ อุปาทายรูป ๒๔ (= รูปชั้นหนึ่งในชั้น ๕) คูที่รูป ๒๘

โรค หมายถึง ความเจ็บป่วย, ความเจ็บไข้

สมุฏฐานของรูปหมายถึง บ่อเกิด หรือสาเหตุของรูป ๔ ประการ ได้แก่ รูปที่เกิดจากกรรม รูปที่เกิดจากจิต รูปที่เกิดจากอตุ รูปที่เกิดจากอาหารหรือที่เรียกว่า กัมมขรูป, จิตตขรูป, อุตขรูป, และอาหารขรูป

สมุฏฐานของโรค หมายถึง บ่อเกิด หรือสาเหตุของโรค ๔ ประการ ได้แก่ โรคที่เกิดจากกรรม โรคที่เกิดจากจิต โรคที่เกิดจากอตุ โรคที่เกิดจากอาหาร หรือโรคที่เกิดจากกรรม เรียก “กัมมขโรค”, เกิดจากจิตเรียก “จิตตขโรค”, เกิดจากอตุเรียก “อุตขโรค” และเกิดจากอาหาร เรียกว่า “อาหารขโรค”

แพทย์แผนปัจจุบันหมายถึง แพทย์ที่รักษาโรคด้วยวิธีการทางการแพทย์ในปัจจุบัน

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวทางประยุกต์ความสัมพันธ์หลักสมุฏฐานของรูปในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทมาใช้ในการแพทย์แผนปัจจุบันเพื่อการอธิบายสาเหตุของโรคในปัจจุบัน ถือเป็นงานใหม่

อย่างไรก็ตาม เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงได้สืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และพบประเด็นที่น่าสนใจ เห็นควรนำมาทบทวน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

๑.๖.๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ** ถึงสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธความตอนหนึ่งว่า ปัญหาสุขภาวะของคนไทยในปัจจุบัน ที่สุดแล้วมีสาเหตุมาจากการกินอยู่ไม่เป็น เริ่มตั้งแต่กินไม่เป็น อยู่ไม่เป็น และดำเนินชีวิตไม่เป็น ในมิติของพระพุทธศาสนา ชีวิตเป็นองค์รวม เป็นระบบ จึงต้องมองไปทุกองค์ประกอบ หรือทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด ในแง่ชีวิต องค์รวมของชีวิตก็คือขั้น ๕ ซึ่งสัมพันธ์กันตามเหตุปัจจัย ไม่สามารถแยกออกจากกันได้^{๑๑}

๑.๖.๒ ท่านปัญญานันทภิกขุ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **สุขกายสุขใจในสังคมที่วุ่นวาย** ว่า สาเหตุของความเจ็บไข้ได้ป่วยของคนเรานั้นสมุฏฐานที่ทำให้เกิดโรคนั้น เกิดจากดิน ฟ้า อากาศ อาหาร ความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ถึงแม้จะระมัดระวังก็พลอได้เป็นความประมาทของเราเอง ทำให้เราได้ประโยชน์จากการเจ็บป่วยคือเราได้เรียนรู้ชีวิตเรา ตามธรรมชาติของความสัมพันธ์ทางด้านสมุฏฐานที่ทำให้เกิดโรคนั้น^{๑๒}

๑.๖.๓ มาโนช หล่อตระกูล ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **การฆ่าตัวตายการรักษาและการป้องกัน** ว่าสาเหตุของการเจ็บป่วยเป็นปัจจัยสำคัญของการฆ่าตัวตาย โรคทางจิตเวช มีความเสี่ยงสูงต่อการฆ่าตัวตายมีความสัมพันธ์กัน โดยมากผู้ที่คิดสุราและบุคลิกภาพผิดปกติ จะอ่อนไหวต่อการกดดัน หรือการถูกตำหนิ โรคจิตประเภทนี้ ผู้ที่มีสติปัญญาการศึกษาสูงจะมีความเสี่ยงสูง ส่วนผู้ที่เป็นโรคจิตเภท ที่มีอาการด้านลบไม่ค่อยคิดฆ่าตัวตาย อารมณ์และจิตใจ ที่มีภาวะหุนหันพลันแล่น เป็นปัจจัยเสี่ยงของทุกโรคที่จะฆ่าตัวตาย^{๑๓}

๑.๖.๔ ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **คู่มือการดูแลสุขภาพสำหรับประชาชน**ว่า กายกับจิตอาศัยซึ่งกันและกัน โรคทางกายหลายอย่างเกิดจากภาวะทางจิต เช่น ความดันเลือดสูง แผลในกระเพาะอาหาร ไขมันในเลือดสูง หลอดเลือดหัวใจอุดตัน ต่อมไทรอยด์เป็นพิษ หรือแม้

^{๑๑}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา จัดพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓-๑๔.

^{๑๒}ปัญญานันทภิกขุ, **หนังสือสุขกายสุขใจในสังคมที่วุ่นวาย**, (บริษัท พิมพ์ดี จำกัด : ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ นายชัชวาล ชมปริดา, ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๑), หน้า ๒๐๓-๒๐๔.

^{๑๓}มาโนช หล่อตระกูล, **การฆ่าตัวตายการรักษาและการป้องกัน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพ : โครงการตำรารามาริบัติ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๑

การเกิดโรคติดเชื้อ และการเกิดมะเร็งบางชนิด และยังได้กล่าวอีกว่า ^{๖๖} การที่คนเราเป็นโรครันมากมายในปัจจุบัน ก็เนื่องจากความไม่เป็นธรรมอย่างน้อย ๓ ประการ คือ ๑) ความไม่เป็นธรรมในเรื่องปัจจัย ๔ ในระดับที่เหมาะสม ๒) ความไม่เป็นธรรมในเรื่องความสัมพันธ์ที่ดั่งามต่อเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมและ ๓) ความไม่เป็นธรรมที่มนุษย์ไม่ใช้ร่างกาย ทำให้ร่างกายขาดความสมดุลไม่สอดคล้องกับธรรมชาติ^{๖๗}

๑.๖.๕ นายแพทย์ประสาน ต่างใจ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **มนุษย์กับความคิด** ว่า “นายแพทย์ โอ.คาร์ล ไชมอนตัน ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและแนะนำโรคมะเร็ง ได้ตั้งข้อสังเกตจากการศึกษาค้นคว้า ติดตาม บำบัดผู้ป่วยโรคมะเร็งว่า สภาพการเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายของมนุษย์ เป็นสภาพที่มีเหตุปัจจัยสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด กับระบบทั้งมวลของร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะ โรคมะเร็งไม่ได้เป็นผลมาจากการรุกรานหรือภัย ที่มาจากเหตุภายนอกโดยตรง แต่เกิดขึ้นเองภายในร่างกายล้วนมีความสัมพันธ์กับจิตใจทั้งสิ้น เช่น ความกดดันทางจิต ความเครียดที่เกิดขึ้นแล้วซ้ำเล่า ย่อมมีผลทำให้เกิดเป็นโรคมะเร็งเมื่อมีอายุมากขึ้น”^{๖๘}

๑.๖.๖ สุทธิวิสต์ คำภา ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **กินอย่างไรถึงจะมีสุขภาพดี** ว่าสาเหตุของความเจ็บไข้ได้ป่วยที่พบเห็นในปัจจุบันว่า ต้นเหตุอยู่ที่รูปกายผิดปกติมาจากสาเหตุ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) รูปกายผิดปกติ ๒) สภาวะจิตผิดปกติ ๓) อุดมภายในกับภายนอก ๔) อาหารการกิน โดยในส่วนของอาหาร ได้จำแนกเป็น ๑) กวฬิงการอาหาร อาหารที่เป็นคำกลืน ๒) ผัสสาหาร อาหารที่เป็นผัสสะ ๓) มโนสญเจตนาหาร อาหารที่เป็นความรู้สึก และ ๔) วิญญาณาหาร อาหารที่เป็นความรักความผูกพัน^{๖๙}

๑.๖.๗ เฉลียว ปิยชน กล่าวไว้ในหนังสือ **รู้สู้โรค โมเลกุลเพื่อชีวิต ชีวิตเพื่อสุขภาพ** ว่าการเกิดโรคนั้นมีสาเหตุใหญ่เพียงสาเหตุเดียว คือการละเมิดกฎธรรมชาติ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) การรับประทานอาหารหรือการปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง อาหารเป็นตัวสาเหตุของโรคเกือบทุกชนิด ๒) การรับรู้สัมผัสไม่ถูกต้อง หลักอาชुरเวทถือว่าผัสสะนั้นให้พลังงานอย่างละเอียดช่วยเสริมสร้างเนื้อเยื่อในร่างกาย ชีวิต และจิตวิญญาณ ๓) การละเมิดระดับปัญญา ความคิด คำพูด และการกระทำไม่ดี

^{๖๖} ประเวศ วะสี, **คู่มือการดูแลสุขภาพสำหรับประชาชน**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง จัดพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๕๒.

^{๖๗} เรื่องเดียวกัน.

^{๖๘} ประสาน ต่างใจ, **มนุษย์กับความคิด**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา จัดพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐๖-๒๐๗.

^{๖๙} สุทธิวิสต์ คำภา, **กินอย่างไรถึงจะมีสุขภาพดี**, (กรุงเทพมหานคร : ธนัษการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕-๓๔.

เช่น โลก อิจฉา ความโกรธ ความกลัว วิตกกังวล เป็นต้น ทำให้เสียสุขภาพ และ ๔) การละเมิดเกี่ยวกับเวลา การละเมิดนี้มีพื้นฐานมาจากการปรับเปลี่ยนไปตามวงโคจรของดวงดาว ยังผลให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยกระบวนการภายในร่างกายของเราก็ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา วิธีชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของเวลา จึงเป็นสาเหตุของโรค^{๒๐}

๑.๖.๘ พริตจอฟ คาปร้าได้กล่าวไว้ในหนังสือ **จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ เล่ม ๑**ถึงสาเหตุของโรคความตอนหนึ่งว่า โรคแสดงตัวเมื่อร่างกายหันเหจากภาวะสมดุล สาเหตุของความไม่สมดุลดังกล่าวมีมากมายนับตั้งแต่การกินอาหารที่มีคุณภาพเลว นอนไม่พอ ไม่ได้ออกกำลังกาย หรือมีความขัดแย้งกันกับครอบครัว หรือสังคม ความเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล เหล่านี้ถือเป็นสาเหตุภายนอก นอกจากนี้ยังมีสาเหตุภายใน เช่น ความไม่สมดุลทางอารมณ์ เป็นต้น^{๒๑}

๑.๖.๙ ประยงค์ สุวรรณบุบผา ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **จิตบำบัดแนวพุทธศาสตร์ เล่ม ๑**ถึงสาเหตุของโรคตามแนวทางพุทธศาสตร์ ว่าสมุฏฐานของโรคก็คือราคะ โทสะและโมหะ นอกจากนั้นยังมีเงื่อนไขอื่น ๆ ประกอบ เช่น ปฏฐาน ๒๔ ประการ อนุสัย ๗ ประการ โดยชี้ให้เห็นตามข้อสังเกตของนักอายุรเวทว่า กิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในทางอกุศล เป็นรากเหง้าสำคัญแห่งความเจ็บป่วย^{๒๒}

จากเอกสารข้างต้น พบข้อเท็จจริงที่เหมือนกันเบื้องต้นที่สำคัญว่า สมุฏฐานของโรคนั้นมีสาเหตุที่สำคัญมาจาก กรรม จิต อุตุ และอาหาร อย่างไรก็ตามผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและสมุฏฐานของโรคว่าสมุฏฐานของรูปและโรคนั้นมาจาก กรรม จิต อุตุ อาหาร ที่มีสมุฏฐานความสัมพันธ์ เหมือนกันหรือไม่อย่างไร และสามารถนำหลักสมุฏฐานของรูปและโรคที่สัมพันธ์กันมาใช้ในการแพทย์แผนปัจจุบันได้

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

^{๒๐}เจลิยว ปิยะชน, **รู้สู้โรค โมเลกุลเพื่อชีวิต ชีวิตเพื่อสุขภาพ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๕๑-๕๓.

^{๒๑}พริตจอฟ คาปร้า, **จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ เล่ม ๑**, (กรุงเทพมหานคร : มุนิธิโกมลคิมทอง จัดพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๗๔.

^{๒๒}ประยงค์ สุวรรณบุบผา, **จิตบำบัดแนวพุทธศาสตร์ เล่ม ๑**, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๙๕-๑๑๕.

๑.๗.๑ ศึกษาหลักการเรื่องสมุฏฐานของรูป และ สมุฏฐานของโรคในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จากนั้นเทียบเคียงความสัมพันธ์สมุฏฐานของรูป และ โรคที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก หรืออรรถกถาฎีกา ปกรณ์วิเสส คัมภีร์สมุฏฐานวินิจัยคัมภีร์เวชศาสตร์สงเคราะห์เท่าที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้โดยเทียบเคียงแนวอธิบายความสัมพันธ์สมุฏฐานของโรคโดยทั่วไป

๑.๗.๒ นำหลักการที่ได้จากการศึกษาเรื่องสมุฏฐานของรูป และ โรคมาอธิบายความสัมพันธ์สมุฏฐานของรูป และ โรค กับการแพทย์แผนปัจจุบัน พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการรักษาป้องกันหรือแก้ไขโรคตามหลักการทางพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน

๑.๗.๓ วิเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบวัตถุประสงค์

๑.๗.๔ เรียบเรียง และสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ

๑.๗.๕ เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบและเข้าใจ หลักสมุฏฐานของรูปในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

๑.๘.๒ ทำให้ทราบและเข้าใจ สมุฏฐานของโรคในการแพทย์ปัจจุบัน

๑.๘.๓ ทำให้ทราบและเข้าใจหลักความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและ โรคกับการแพทย์แผนปัจจุบัน